

DAGSINS MEINING

Partapolitikkur

Tjóðveldisflokkurin hevur eftir øllum at døma ein sannleika, meðan onnur renna runt í partapolitiskum tvassarii fyri at brúka vendingina hjá formanni floksins. Vit siggja, hvat hesin sami flokkur ger, tá hann er við til at skipa fyri ráðstevnum. Meðan Grønland og Danmark eru umboðað av fleiri politiskum flokkum, herundir Javnaðarflokkunum, so sleppur Tjóðveldisflokkurin einsamallur at leggja føroysk sjónarmið fram á ráðstevnu á Christiansborg um ríkisfelagsskapin í næstu viku. Vit vita øll, hvat Tjóðveldisflokkurin meinar um framtíðina hjá ríkisfelagsskapinum, og tað sær ikki mætari út, enn at hann hevur tryggjað seg móti "partapolitiska tvassarinum" við einsamallur at umboða føroyingar á hesi annars áhugaverdu ráðstevnu.

Formaður Tjóðveldisflokksins visir vantandi for-stálisi av búskapi, tá hann ror uppundir, at ein búskaparligur sannleiki finst, meðan partapolitikkur skal haldast utanfyri figgjarlógarviðgerðina. Tað finst ikki ein sannleiki í búskaparpolitikki. Tað finn-aast ókonomiskar teoriir, ið spenna frá marxistiskari teori til Keynesianskan blandingsbúskap viðari til nýliberalistiska Friedman við einari ørgynnu av teoríum imillum. Tað vildi verið púra burturvíð, um partapolitiskir munir ikki komu til sjóndar undir einari figgjarlógarviðgerð. Her burdi Tjóðveldis-flokkurin serliga bitið merki í, at Javnaðarflokkurin, tann flokkur, ið traditionelt hevur verið lagdur undir at vilja stóran almennan sektor, hevur gjørt vart við, at umsitingin er vorðin alt ov dýr. Tað átti at fingið formann Tjóðveldisflokksins at hugsað seg um, heldur enn at kveistra konstruktivan og sakligan kritikk burtur við banniorðinum "partapolitikkur".

Figgjarlógaruppskotið er ikki væl frágingið. Hetta hava vit fingið váttað av garvaðum politikarum eins og búskaparfrøðingum. Tað er spell, tá formaður Tjóðveldisflokksins ikki tekur hetta til eftirtektar, men heldur roynir at verja ófantaligheittir, sum til dæmis tá figgjarmálaráðharrin við onkrari tekniskari finnesu roynir at halda lógarfestu útreiðslurnar til Norðoyartunnlin utanfyri figgjarlógina fyri 2003.

Tað er einki galið við, at partapolitiskt kjak fer fram á politiska vígvøllinum. Tað er ein sunnur og náttúrligur partur av einari demokratiskari skipan, hóast hetta eftir øllum at døma ikki hóvar formanni Tjóðveldisflokksins.

Tað sær løgið út, tá Hogni Hoydal roynir at diskvalificera ein búskaparfrøðing úr almenna kjakinum, tí hesin hevur verið valevni hjá einum ávisum flokki. Álvaratos, skal ein persónlig politisk meining gera tað, at man ikki má úttala seg á sínum fakoki. Tað er malplaceraður partapolitikkur, tá man roynir at miskreditera fakfólk vegna politisku meining teirra, og tað eiga allir politiskir flokkar at taka kraftiga avstand frá.

Sosialurin

Sosialurin

Sosialurin
Stovnaður: 1927
Ábyrgdarblaðstjóri: Jan Müller
jan@socialurin.fo
Blaðstjóri: Eirikur Lindenskov
eirikur@socialurin.fo
Figgarleiðari: Jákup Mørk
jakup@socialurin.fo
Marknaðardeild: lysing@socialurin.fo
Jonhard Hammer jonhard@socialurin.fo
Finnbjörg Nattestad
finnbjorg@socialurin.fo

Blaðfólk:	Sosialurin í Norðoyggjum:
Áki Bertholdsen aki@socialurin.fo	Postsmoga 231
Eyðun Klakstein eydun@socialurin.fo	Nósoyar Pálsgota 1, 700 Klaksvík
Edvard Joensen edvard@socialurin.fo	tel. 458686 fax 458687
Heri á Rógvi heri@socialurin.fo	e-post: klakvik@socialurin.fo
Ingrid Bjarnastein ingrid@socialurin.fo	Sosialurin í Suðuroy:
Vilmund Jacobsen vilmund@socialurin.fo	tel. 375364 fax 375464
Solby Eliassen solby@socialurin.fo	tel. 220727
Dagfinn Olsen dagfinn@socialurin.fo	e-post: aki@socialurin.fo
Ítróttur:	e-post: dagfinn@socialurin.fo
Jákup Mørk jakup@socialurin.fo	
Marknaðardeild:	Sosialurin í Eysturoy:
Álvur Haralðsen alvur@socialurin.fo	Postsmoga 143, Saltangará
Jens Kristian Vang jensk@socialurin.fo	tel. 447820 fax 4449520
	tel. 225429
	e-post: vilmund@socialurin.fo
Rullandi redaktionin:	
tel. 220507	

VIÐMERKINGAR

Aftursvar til Rebekku

Marjun Vang

Hetta er bert ein lítil viðmerking frá einari gentu, ið hevur nøkur fleiri ár og er-faringar á baki enn Re-bekka R. Petersen.

Eg má viðganga, at eg gjordist heldur bilsin, tá ið eg las lesarbrævið hjá Rebekku í Sosialinum 25. oktober 2002.

Tað kann vera, at tú Rebakka hevði doyð av skomm høvdu foreldur tíni

verið samkynd. Kanska kemur hesin hugburður av, at tú í tíni kristnu uppaling hevur lært, at tað at vera samkynd/ur er synd. Sjálv eri eg eisini uppalð í tí kristnu trúnni, men mun-urin á okkara uppaling er, at eg havi lært, at ein skal vírða og góðtaka øll menniskju. Tað er líkamikið, hvat kyn foreldrini eru. Tað, ið umráðandi er, er at barnið kennir seg elskað av foreldrum sínum.

Tú sigur, at tað at vera

samkynd/ur er synd. Men eg trúgvi neyvan, at nakar velur at verða útstoytt/ur og niðurgjörd/ur vegna seksu-alitet teirra. Hetta er heilt burturvið! Eingin velur at vera noydd/ur at flyta frá móðirlandi sínum fyri at fáa eitt sámuligt liv, har tey ikki verða dæmd hvønn tann einasta dag.

Tað er stór skomm, at ein bólkur í okkara samfelag er noyddur at flyta, tí hann er utanfyri og øðrvísi. Og tú sum ert so flóv av øllum,

átti heldur at skammast yvir at liva í einum landi, ið ikki hevur pláss fyri øllum fólki, óansæð húðarlit, trúgv og seksualitet.

Eg haldi, at tað er upp á tíðina, at vit føroyingar læra at góðtaka og vírða samkynd, tí tey hava akkurát líka góðan rætt til at vera her sum vit onnur.

Tað er ei heldur okkara uppgáva at døma onnur, tí tað er Guð, ið dæmir okkum øll tá ið tann dagurin kemur.

BRETAR OG FRANSAR

Bretski ambassaderurin, Jeremy Greenstock, tekur til í røðu síni, at *"vit kunnu ikki góðtaka at hava kann-ingarfólkið aftur standandi hjálparlevst, meðan áhugna-lig skjól verða brennd ella meðan ein mongd rýmur frá bakdyrnum, tá kanningar-fólkið er til reiðar við høvuðsdyrnar".*

Franska umboðið, Jean-David Levitte, sum hevur fremstu vírðing í øllum londum, er nakað varisligari, og tekur til, at: *"Hóast Frakland ikki hevur fullgóð prógv fyri, at ólóglig vápn eru í Irak, eru tað nógvur indikatióðir um, at Irak hevur brúkt hesa stóðu til at fremja ólógligu skipanir teirra, innan kemisku og biologisku ókini".*

DRIGIÐ LONGUR ÚT ENN VANLIGT
Ringt er í skrivandi løtu at siga, um nakað verður greitt í hesari vikuni.

Fleiri diplomatar meta, at málið kann gott draga út í komandi viku. Lagt verður afturat, at fáir kenna til mál í Trygdarráðnum, sum hava drigið so langt út.

Sum sagt, er ilt at siga í skrivandi løtu, hvat úrslitið verður.

Tikið verður til millum

manna á ST-borgini, at gløgt hevur USA lagt út - nakað harðliga og nakað klossut heldur onkur - vitandi, at teir fingi ikki alt.

Sagt verður eisini, at bretsku umboðini, sum sig-ast at hava heimsins dugna-ligastu uttanríkstænastu, sita nú og velja orðafelli, orða og orða um í innihaldinum av samtyktarinnihaldinum.

Frakland kanska er í løtuni sett á eitt síðuspor saman við Russlandi. Møguliga er umboð Russlandis ikki samt við stjórmina.

SPURNINGUR UM ATKVØDUGREIÐSLU

Verður atkvøtt um málið í Trygdarráðnum, fær tað helst 9 av 15 atkvøðum í ráðnum.

Syria atkvøður helst ímóti, meðan Frakland og Russland møguliga finna uppá at nýta veto- ella sytingarrættin.

Spurningurin er so, um hesi lond "verða roknað sum

heimsveldi".

Onkur hevur tikið til, at USA OG Bretland - Bretland hevur ikki givið endaligt svar uppá seinasta innihaldið hjá USA - fáa ikki alt sitt, men samtyktin liggur nakað imillum tað franska og ameriska.

Spurningurin er tí, um talan verður um eina ella tvær samtyktir ella, at nakað verður valt har imillum. T.v.s. sum tikið verður til her, " eina, tvær ella hálvonnur".

Eingin ivi er í, at fyrsta uppskotið hjá USA og Bretlandi er nakað "upp-bloytt", sum dagarnir eru gynnir.

ALLIR GÓÐIR HEILSAR Í ST

Ja, nógv verður nú ferðast millum londini á ST-borgini, dygt diplomatiskt virksemi fer fram í hesum døgum, har allar frægastu og mest skyn-somu kreftirnar samvirka í einum næstan vónleystum máli.

Røðurnar hava verið nógv-ar úr ymsku londunum, og áhugavert hevur verið at sæð innihaldið í ymsku røðunum. Allir ymska at røkka málinum, men út-gangsstöðið er ótrúliga ymiskt.

Hetta er støðan í skrivandi løtu.

Nýggj vitan áðrenn nýggja kanning

Hermann Oskarsson

Undir kreppuni vórðu sett- ar í verk nakrar bráðfeingis analysur av føroyska bú-skapinum IMF og Gørtz rapportirnar. Eftir kreppuna eru tvær nakað sama slag analysur framdar - Cara-gata og Hvítabók.

Allar hesar hava verið analytisk verk, grundað á ta informasjón, sum liggur til taks frammanundan.

Hesi tiltøkini hava givið okkum nakrar meiningar um føroyskan búskap - men ikki stórvegis av nýggjari vitan ella nýggjum amboð- um.

Hesi tiltøkini hava givið okkum nakrar meiningar um føroyskan búskap - men ikki stórvegis av nýggjari vitan ella nýggjum amboð- um.

Hesar nevndu frágreið-ingar geva á ongan hátt myndugleikunum betri før-leika ella meira informa-sjón til at reka búskapar-politikk ella til at hava eftir-lit við búskapargongdini.

Tað, sum krevast er:

– Informasjón um búskap-in og sosialu viðurskift-iini - bæði umfatandi ár-liga informasjón og bráðfeingis fráboðandi hagvísar

– Amboð og stovnar til analysur

At krepputilgongdin kundi búnast so nógv áðr-enn gjørt var av álvara vart við viðurskiftini, stóðst fyrst og fremst av, at ov lítil informasjón var um før-oyska búskapin og at in-formasjónin ikki kom nóg tíðliga. Í hesum er alt ov lit-ið broytt.

Haraftrat komst tað av, at fakligi førleikin til at brúka informasjónina ikki var nóg góður.

Nú, vit merkja fyrstu skvatlini at einari nýggjari kreppu, hava vit framvegis ikki neyðugu informasjón-ina ella neyðug amboð ella førleika til at brúka in-formasjónina.

Okkum manglar haldgóð hagtøl um nærum alt.

Mest átroðkandi eru haldgóð og stundslig hag-tøl um tjóðarroknskap, gjaldsjavna, pris- og lønar-gjöld, arbeiðsmarknað, húsarhaldsinntøkur og sosi-al viðurskifti annars, figgj-arviðurskifti og figgjar-marknað.

Tinast hagvísar av yms-um slag - um framleiðslu, keyp, bygging, íløgur, eftir-spurning og útboð av arbeiðsorku.

Nú ein dagin kom ein áheitan um at fáa onkra út-lendska nevnd at kann før-oyska búskapin enn eina-ferð - og aftur við atlitil til teir brendandi politisku spurningarnar.

Kanningar av hesum slag eru altíð vælkomnar. Tað

VIÐMERKINGAR

við føroyingar og føroyskar stovnar.

Landið hevur sett eitt Bú-skaparráð og hevur Hag-stovu, Landsbanka og Figgjarmálaráð. Fáíð held-ur brúkt orkuna til at styrkja førleikan hjá teim-um til at fáa hagtøl og upp-gerðir til veга og til at menna førleikan og amboð- ini til regluliga analysu av teimum viðurskiftunum, vit ferðast ígjøgnum.

Tann figgjarmarknaðar-liga ”ratingin” ella viging-in, sum Sigurð Poulsen hevur nevnt, er eitt heilt annað mál. Hon hevði verið eitt frálíkt hovi hjá føroysk-um myndugleikum - at sloppi upp á vektina eina ferð um árið, fyri at tryggja sær at vektin samsvaraði við útsjóndina.

Dagsins rættur eitur in-formasjón.

Omaná er skilagóð til-feingisnýtsla.

Í løtuni hava vit nógv meira brúk fyri regluligari informasjón enn vit hava brúk fyri einari frágreið-ings aftrat um føroyska bú-skapin.

Ráðini eru: Syrgið fyri at fáa røttu informsjónina rættstundis.

Tað er ikki bara í samfel-agsbúskapinum, at tørvur er á at savna toku informa-sjónina til nyttugar upp-gerðir og at økja nøgdina av tøkari informasjón. Hetta er galdandi fyri all samfelag- ið, landstýrisráðini, all-ar avgerandi stovnar, øll sosial og búskaparlig viður-

skifti, umhvørvi og fiskatil-feingi.

Sjálvt einfalda teljing av fiskiskapi og fiskivinnu manglar okkum, skomm at siga frá. Vit hava onga beina og fullfíggiðaða upp-gerð av føroyskum útflut-ingi. Vit kenna ikki tæn-astuhandilin við onnur lond. Vit vita ikki hvussu nógv húsarhald eru í land-i-num og vit vita tiansheldur nakað um tey. Vit vita ikki um tímalønin fer upp ella niður. Er bygging dýr ella bílig? - vit vita tað ikki. Eru føroyingar væl útbúnir? - vit vita tað ikki. Vit vita heldur ikki um fyritøkun-um manglar arbeiðsfólk ella hvørja útbúgving fyri-tøkurnar vilja hava.

Hagstovan megnar at framlleiða árligan tjóðar-roknskap - tvey ára gamlan. Tað vil siga at kunngjørt verður um ársskiftið 2002/2003 hvussu árið 2000 hilaðist. Tá er tað søga og ikki ein uppgerð, sum er brúklig hjá mynd-ugleikum ella almenningi.

Tann tjóðarroknskapurin er í ársins prisum - alto-so prisunum frá 2000. Næsti tjóðarroknskapurin er so fyri 2001. Kemur út um ársskiftið 2003/2004 og er í ársins prisum - alto-so prisum frá 2001. Av hesi orsök kunnu tjóðarroknskapirn- ar 2000 og 2001 ikki sam-berast. Vit vita ikki um tað gekk fram ella aftur frá 2002 til 2003 ella hvussu nógv tað gekk fram ella aft-ur millum árin.

Dysturin millum politik- ar meiningar er upp á sín máta ein av motorunum, sum ber okkum framá. Men ikki tá meiningarnar eru grundaðar á heilaspuna. Okkum tørvar vitan, in-formasjón, til at lyfta mein-ingarnar upp á ein hóskandi pall - ein pall har útsýnið er betri - omanfyri mjørkan.

Ginusøgur og samkynt

Oddfríður Marni Rasmussen

Eg skilji á øllum brøgdum, at smáligheittirnar aftur hava verið í hásetinum. Eg havi verið burturstaddur í triggar vikur, og tí havi eg ikki fylgt so væl við í kjaki-num, men eg skilji at krympireyvarnar aftur hava úttalað seg um hugtøk, sum tær ikki hava skil fyri - og í hesum forum er tað leikur-in Ginusøgur og náttúrlig-ur/ónáttúrligur seksualitet-ur.

Leikurin er sera skemti-ligur og sera tragiskur, tí at hann nemur við nøkur tabu-evni, ið vanliga verða søpa undir hústateppið sum al-menn teppið. Hetta væl-signaða orðið VAGINA, er nakað galið við tí? Nei og jú. Eve Ensler gevur vagin-uni liv, ger hana til eina

hugsandi gøgn, eina talandi gøgn, og tað er tað sama sum verður sagt um eitt hjarta - at eitt hjarta hugsar, talar, er rationelt. So reint logiskt eru bæði ósonn. Ein vagina kann ikki snakka, hugsar, røpa og tað kann eitt hjarta heldur ikki, men fyri at sleppa undan at siga tað vit sjálvi hugsar, so geva vit øðrum kropslutum, enn heilanum, eina rødd. Ginu-søurnar er ein forsvarstala um eitt tabuevni, eins og kjakið um samkynd er verið ein forsvarstala um Guds orð og ein menniskja-ligan rætt at vera sum tú nú einaferð er. Ginusøurnar enda við einari talu um hjarta og vaginuna. Vagin- ar fyrirgevur, hon opnar seg, tekur ímóti, eins og hjartað ger tað, men vagin- an kann nakað, sum hjartað ikki kann, og tað er at geva livi - hetta náttúrliga, at føra áttina víðari.

Í kjakinum, sum eftir minnum tykki er á so lágum støði, verður tosa um tað náttúrliga og tað ónáttúr-liga. At vera samkyndur, verður lýst sum nakað

ónáttúrligt. Eg kenni nógv samkynd og eg siggi tey sum minst líka náttúrlig sum tey, ið ikki eru tað.

Men fyrst, hvat er náttúrligt og hvat er ónáttúrligt. Nátt-úrligt, tað vil siga at tað finst í náttúruni, og vit eru ein partur av náttúruni. Áðurnevnda føðing er náttúrlig, at drepa er náttúr-ligt (tí tað verður gjørt í náttúruni). Ónáttúrligt er at gera reagensglasborn, at svimja á vágni hvønn morgun árið kring, at fáa nýtt hjarta og at flúgva upp á mánan. Skulu vit sleppa øllum vísindaligum fram-stigi, bara tí at hetta ikki er náttúrligt? Nei, tað haldi eg ikki.

Vit hava skapt okkara egnu náttúru, sum eitur sivilisatiónin, og hon er ikki komin av ser sjálvni. Her er tað náttúrliga og tað ónáttúrliga runnið saman. Í einum siviliseraðum sam-felag er tað náttútligt at vera samkyndur, at vera menn-ingartarnaður, at vera sivilisískur, til at samfelagið eigur at geva hesum sændir at liva sum menniskju.

Fyri einum túsund árum síðani vóru politikkur og átrúnaður tengd at hvørjum øðrum. Síðani kom human- isman uppí leikin og skilti hesi bæði at. Politikarar vórðu fólkavaldir; demo-kratiið kom uppí leikin, meðan átrúnaður handlaði um persónligar sannføring- ar. Í Føroyum visir tað seg, at humanisman ikki hevur megnað at skilt hesi at. Pol- itikarar, serliga í Mið-flokkinum og í portum av Fólkaflokkinum taka sínar avgerðir útrá einum so-kallaðum ”kristiligum grundarlagi.” Tað eru menniskjarættindini hjá Amnesti International eis- ini, og har stendur í grein 18 at ”Øll hava rættin til tanka-, samvitsku- og trúð- arfrælsið.” Og í grein 19 at ”Øll hava rættin til egnu meiningar, talu- og skrivi- frælsið.” Vit kunnu ikki kasta øll hesi rættindi fyri borð, tað er upp til landsins kosnu menn at verja rætt- indini hjá øllum: kristnum, samkyndum, ginufjeppar- um, gudsnøktarum, orð- blindum, stamarum, teim-

um sum sita í koyristóli, sinnisveikum, barnakon- um, børnum, ja, øllum sum í samfelagnum liva. Vit eru øll so ymisk, hava øll okk- ara veikleikar og styrki, men vit mugu ikki brúka veikleikarnar at vísa á okk- ara styrki, heldur brúka styrkina at vísa á veikleik- arnar.

Eg kann siga eina líttla søgu móti endanum. Eg var í kirkju í Reykjavík, har ein svenskur prestur held eina

vorðnan Gud í Føroyum, sum ikki sær mun á hvussu menniskjan er samansett.” Meir eg hugsaði um hetta varnaðist eg, at vit kanska hava ein slikan Gud, men vit hava bara nøkur menniskju, sum hála partar av bók hansara og brúka teir til at gera samfelagið einshugsandi, einstrúgv- andi og einslitt. Hesi eru so upptikin av at hugsu um sine egnu støðu eftir deyð- an, at tey gloyma at verja menniskju hvussu ymisk tey nú einaferð eru. Hetta sæst aftur í kjakinum. Ginusøurnar eru ein fram- úrskarandi leikur, væl-spældur eisini, um kvinnu- lagnum, sum til dæmis neyð- tøkur, lesbiskar uppliving- ar, upplivingar saman við manni, um seksualitet í breiðum týðningi. Allar kvinnur hava eina ginu og tað eigur ikki at vera nøkur skomm, meðan ein út av tiggju eru samkynd, so vit áttu øll at verið so heldig at kent ein samkyndan. Tíggju prosent, tað eru knappir fyra tíngmenn.